

SZÁSZ ZOLTÁN

„Magyar neve...?”- Határokon túli magyar helységnevszótár

Sebők László kézikönyve (Arany Lapok Kiadó. [Bp.] 1990.)

Régi gondon segít Sebők László fenti című munkája. Már a két világháború között, tehát nem sokkal Trianon után, ismétlődően előfordult a napisajtóban, hogy a határokon túli területek egyik-másik helységének magyar nevét nem tudva, esetleg hamarjában nem találva az új hivatalos névformát használták. Hagyományok, érzelmek, elvek megsértésénél talán nem kevésbé fontos, hogy az olvasó számára a tényleges azonosítást ez az idővel egyre inkább erősödő gyakorlat ugyancsak megnehezítette. Azután jött az a politika, mely nemcsak a mindenkori jelent akarta alakítani, hanem a történelmet visszafelé korrigálni: helyneveket változtattak meg jobbra tisztán önkényes döntésekkel, ezzel is apasztandó a magyar (a közös) múlt élő emlékeit. A mára – lassan teljeskörűnek mondható – helynévazonosítási bizonytalanságot betetőzte az utódállamok politikájának vadhajtsága: a magyar helységnevek (vagy azok nagy része) sajtóbeli használatának tilalma. Magyarországon persze ez nem lett általánosan kötelező érvényű, de azért „begyűrűzött” ; sokáig Novisad vagy Bratislava volt a sajtóban az egyetlen lehetséges forma.

Nemcsak annak hasznos könyv tehát Sebők László munkája, aki netán monográfiához készít helynévmutatót, hanem mindenkinek, aki a határokon túli területek történelmével foglalkozik, még inkább annak, aki a sajtó munkása, vagy éppen alaposabban tájékozódni kívánó turista, aki nem akaszthatja le a polcra az 1937. évi vagy 1941. évi, ma már ritkaságszámba menő magyar helységnevtárat, Suciú Dictionarul istoric-ját, Wagner erdélyi helységnevtárat, Majtán könyvét vagy más részösszeállításokat.

Sebők László könyve országoként ad egy kis tájékoztatást, térképet is a szóban forgó – egykor a történeti Magyarországhoz tartozó – területekről, közigazgatási beosztásokról, utána ábécérendben közli a helységnevek mai hivatalos nevét, s annak magyar megfelelőjét (esetleg egy harmadik nyelvű variánst is), majd megadja ezt egy újabb jegyzékben magyar nevek alapján is.

A munka nem történeti helységnevtár, hanem napi praktikus célokat szolgáló könyv, mégis kritikaként megjegyezhető, hogy jó lett volna jobban figyelembe venni az 1898. évi helynévrendezés előtti elnevezéseket is hiszen ismeretesen annak már nem kevés kifogásolható intézkedése volt, különösen a Felvidéken. Elég itt csak Fügedi Erik egyik fontos írásában említett (nem politikai indíttatású) példájára utalni, a Pozsony megyei Szenci járás Schweinsbach nevű községéből Hattyúpatakat teremtettek (szlovák neve Viničné). A szerző Viničné alatt meg is adja a Švajnsbach változatot, de Hattyúpataknál ez már elmarad. A legfontosabb variánsokat végül is megadja a szerző: pl. Tírnäveni mellett szerepel a régi Diciosínmartin is, mint Dicsőszentmárton hagyományos román neve.

Hézagpótló munka, magyaroknak s szomszédaink érdeklődői számára is. Utóbbiakat persze bosszanthatja a nyitó térképnek egy már rég elmúlt korszakra emlékeztető címezése. Joggal tehetjük azonban hozzá a recenziók szokványos formuláját: mindez nem csökkenti a könyv maradandó értékét.